

KRYGER, JOHAN FREDRIK, WENNBERG, LARS

Tankar om et nationelt interesse i fria stater; och i synnerhet i Sverige.
=Anon=.

1769

EOD - Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 12 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400- till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
 - Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
 - *Sök:** Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
 - *Klipp & klistra:** Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).
- *Ej tillgängligt i varje e-bok.

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkor för användning: <https://books2ebooks.eu/csp/sv/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 40 bibliotek från 12 europeiska länder denna service. Sök böcker tillgängliga för den här tjänsten: <https://search.books2ebooks.eu>
Mer information finns tillgängliga via <https://books2ebooks.eu> boken.

KRYGER, J. F.

1769

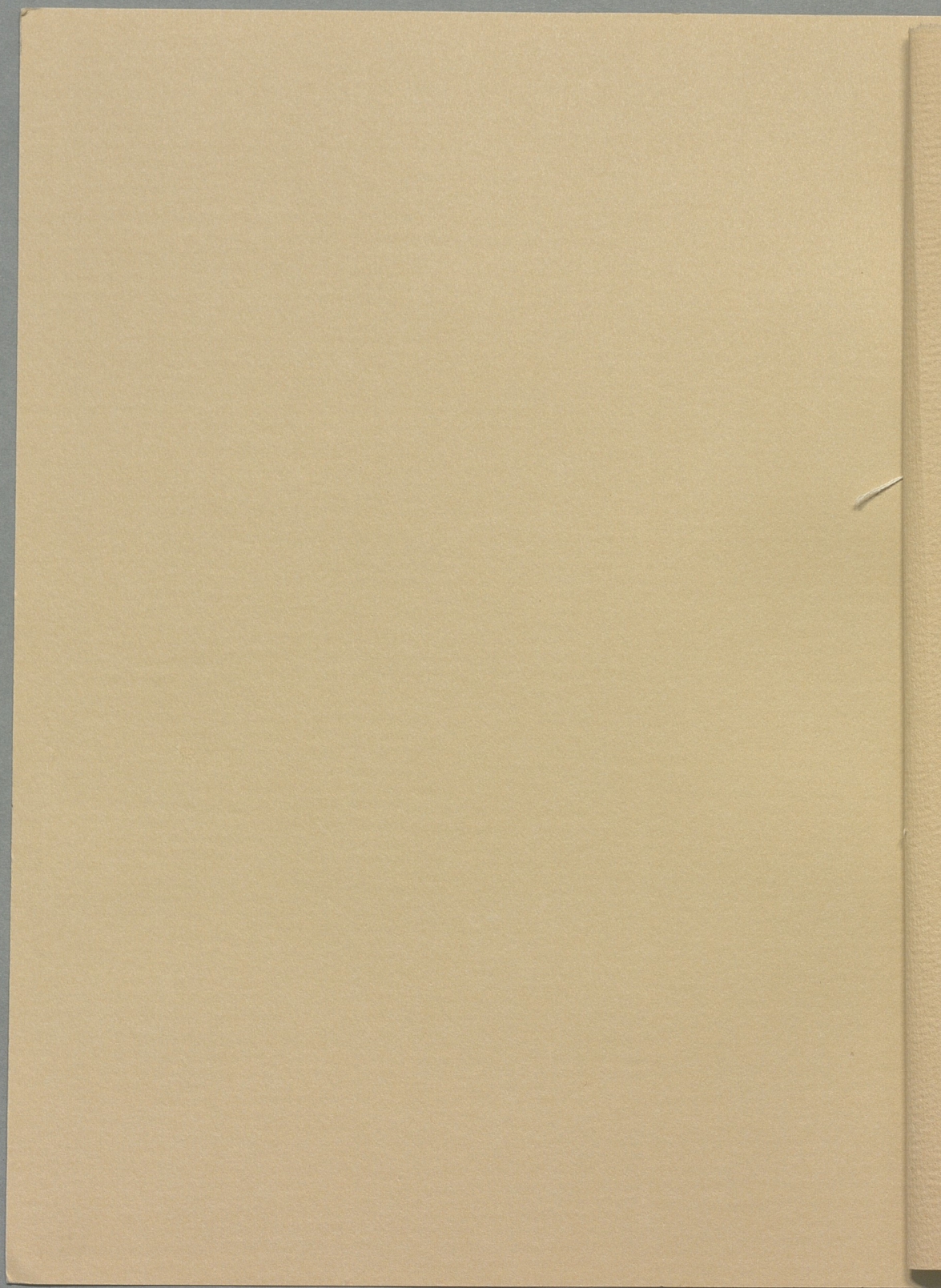
Polit.

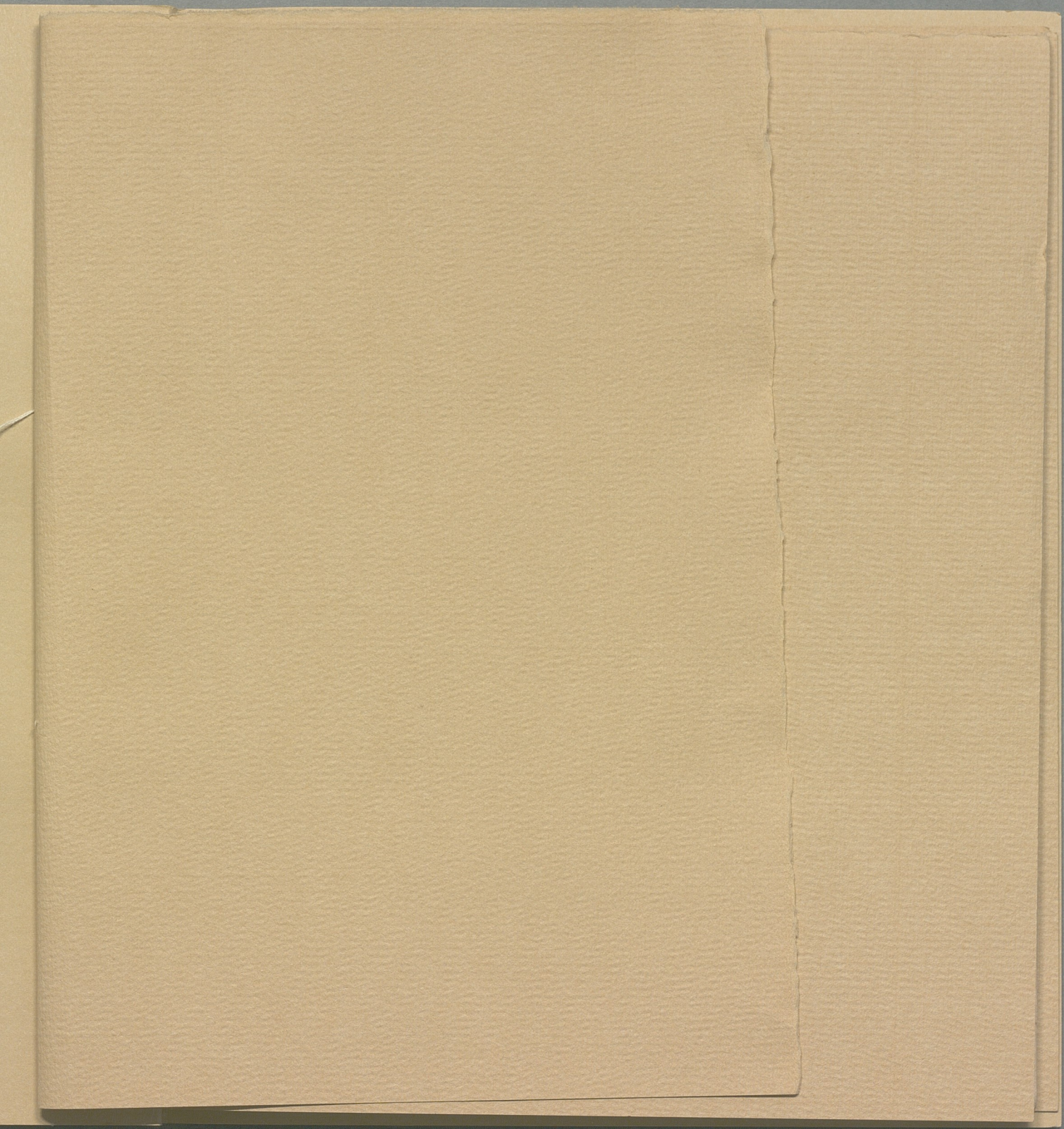
Sv.

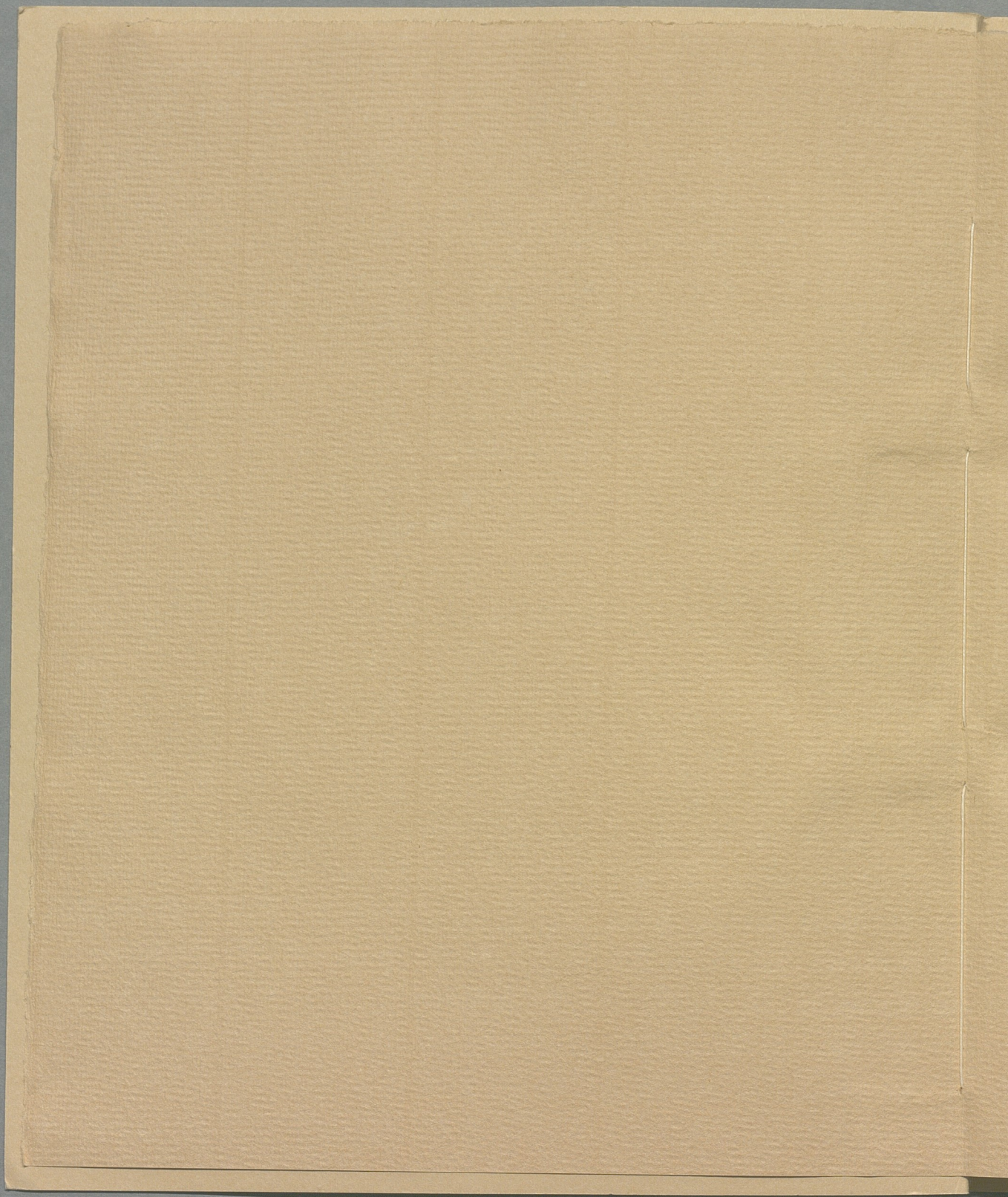
(B.T.)

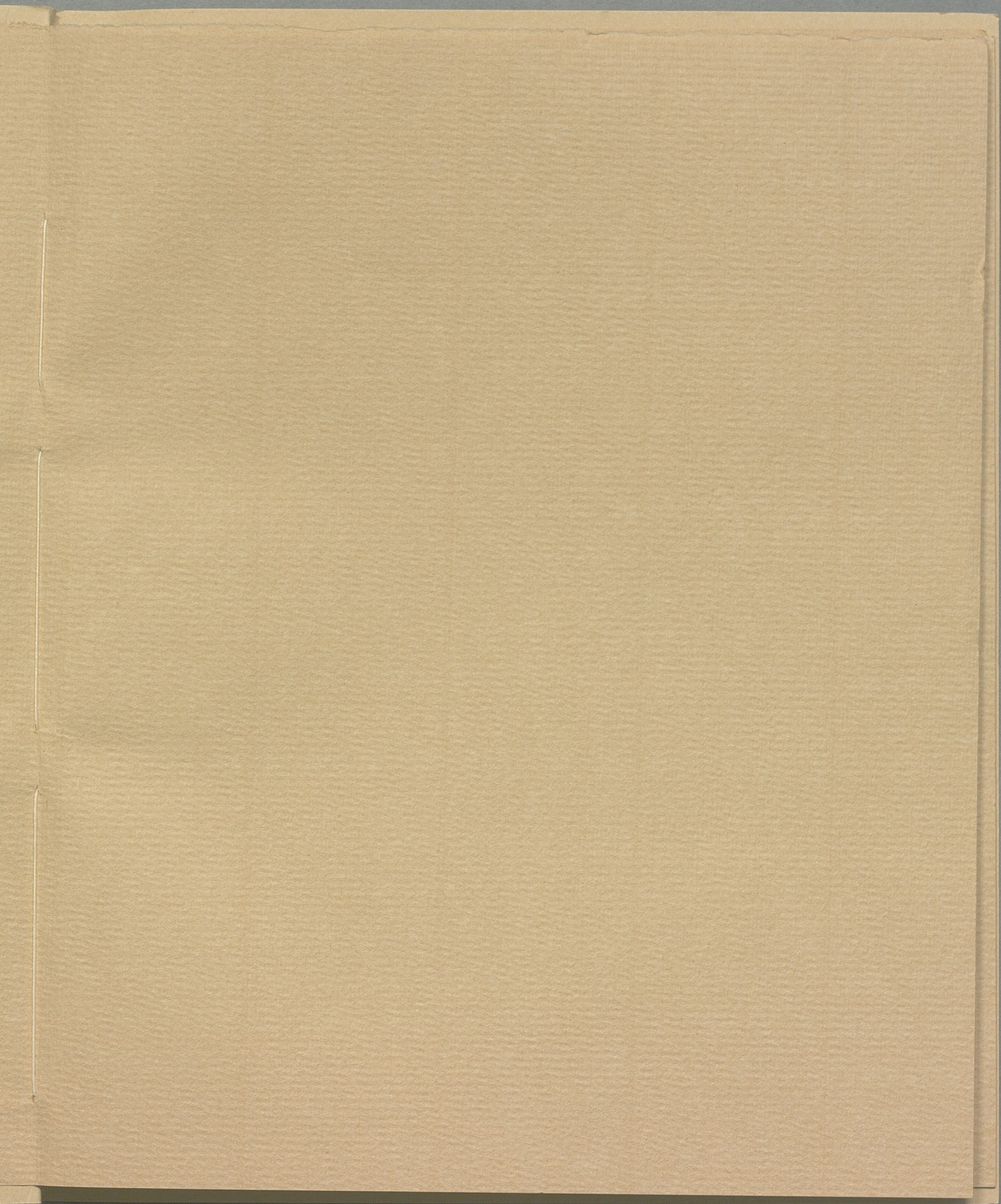
1769

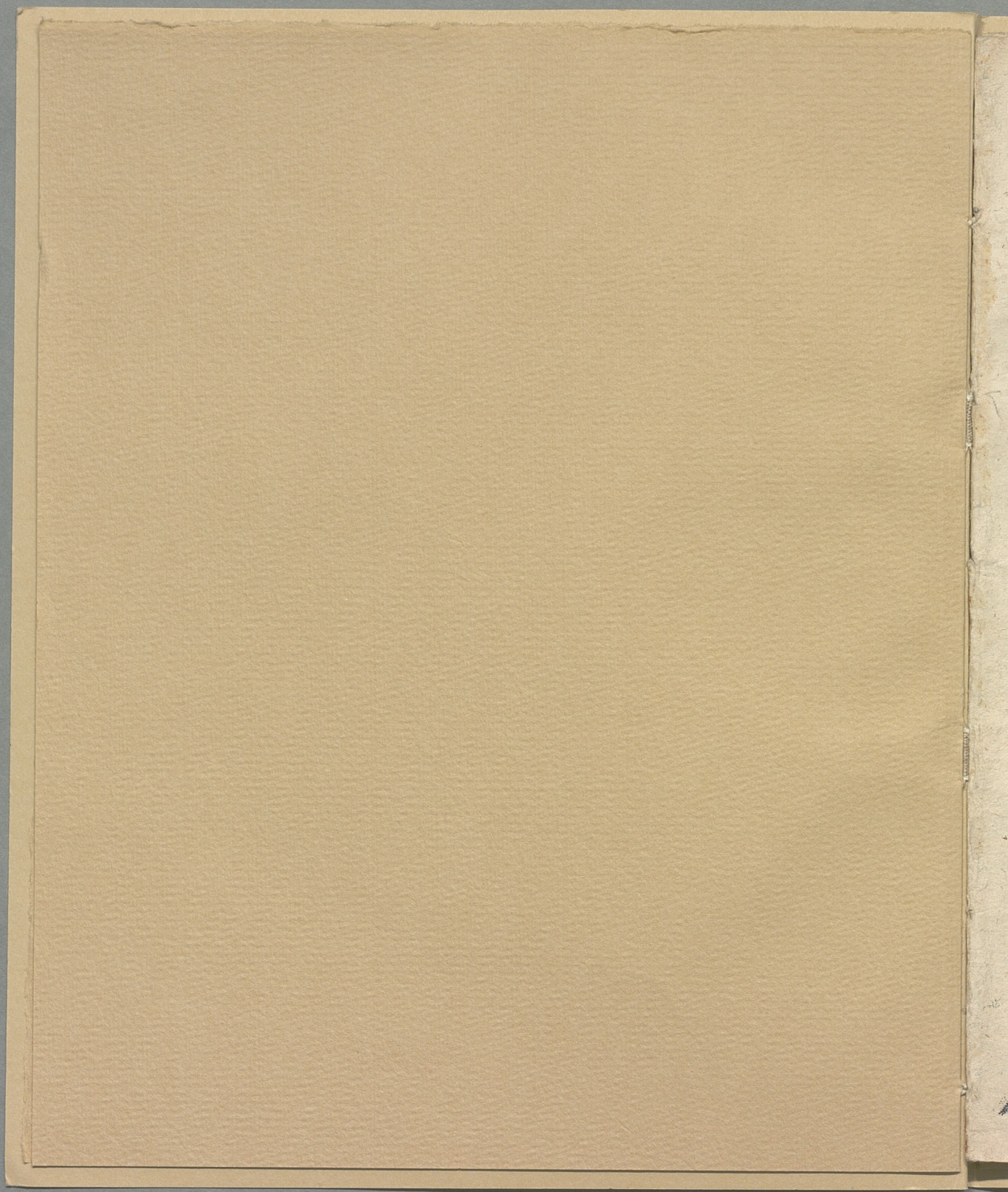
1700-1829

1769

KRYGER, J. F.

Page
1769

1769

1700-1829

Tänkar

Om et

NATIONELT
INTERESSE

3

Sria Stater;

och

3 synnerhet i Sverige.

SEDERHJEM,

Tryckt hos LARS WENNBERG, År 1769.

Sär jag wil handla om et Nationelt Interesse i fria Stater; så bör jag förut ärindra, at jag kallar den Staten fri, uti hwilken den Lagstiftande Magten är hos Folket. Denna bemärkelsen allena skiljer honom ifrån andra Stater; änskönt han eljest kan, på et eller annat sätt, likna dessa, i anseende til den utwärtens Formen. Jag wil säga så mycket: En Stat kan wara fri, utan at wara hel och hållen Democratisk. Et Folk kan updraga Lagskipningen och Styrelse - W.rket, åt en eller flera personer, och ändå äga sin frihet; så länge det sjelft får stadga Lagarna, efter hwilka det wil wara styrdt, och tilse huru de blifwa handhafde af dem, hwilkom Lagskipningen och den Allmänna Styrelsen åligger. Af denna delningen, imellan Lagstiftningen och Lagskipningen, upkomma de så kallade limiterade och blandade Regeringar; hwilka, til utwärtens Formen, likna Monarchie, eller Aristocratie, eller ock bägge tillika.

Enwäldet är så mycket bekant, at jag ej behöfwer bewisa, huruledes det utesluter Folkets frihet, änskönt förståndige Monarcher, eller Enwälds - Herrar, gärna laga så, at det, så litet möjligt är, må sakna sin Frihet. Ja, deras Regering kan ofta wara så mild, at Folket tycker sig smaka större frihet, än uti en annan Stat, hwilken, efter Grund-författningarna, är fri,

utan at Menigheten k  mer sin frihet. Men som et sådant w  ls  nd, uti Enw  lds-Riken,   r endast en werkan af Monarchens goda personella egenheter; så är deruti ingen p  litelig grund för Statens lycksalighet i framtiden. Deremot   r den Staten ändå alltid lyckeligare, hwilken är fri efter Grundförfattningarna,   nsk  nt dessa skulle någon tid ej w  ra i sin fulla kraft; ty der kan Folket alltid lagligen reclamera sin frihet, och afhjelpa sådana oredor, som äro deruti hinderliga, och upkommit genom inbrott uti Grundförfattningarna, under det Folket warit i okunnighet om sina lagliga rättigheter.

Om Enw  ldet   r opponeradt emot Friheten, så må jag w  l säga, at en pur Aristocratisk, eller Herra-Regering,   r det ännu mera. Jag kallar en pur Aristocratie et sådant Regeringsf  tt, der både den Lagstiftande och Lagst  pande Magten   r förenad uti wi  sa personer, hwilka ej dertill w  has af Folket, utan äro sjelfskrefne, genom en   rstelig rättighet, hwilken de få genom födelsen. Aldrig kan något ofst  ckeligare ordalag brukas i Politiquen,   n at kalla sådana Stater fria Republiquer;   nsk  nt det likwäl   r allmänt antagit, då man til exempel talar om Venedig, Genua, med flera. Ty uti dessa Stater finnes, i sjelfwa werket, långt mindre spår til Friheten,   n uti Enw  lds-Riken; hwilket alla tiders ärfarenhet intyggar. Som Regerings-hsynaden   r de flesta människor medfödd; så fordrar sådana Aristocraters säkerhet, at ej allenast hålla Menigheten uti en Barbarisk okunnighet och tr  laktig lydnad; utan ock at hafwa et wakande   ga på hwarandra, at icke någon af dem m   draga större myndighet    sig,   n honom tillkommer, hwarigenom han
med

med tiden kunde utgåfwä sig til tyranni öfwer sina wederskar, äfwen som de nu gemensamt äro Folkets tyranner. Det är äfwen så nödigt för Medborgare i fria Stater, af känna sådana Aristocratiska Regeringars natur och skadeliga werkan, som Enwäldets; ty det gör dem upmärksamma på sin Frihet, och at hålla Grundförfattningarna wid magt; hållt då de af Historien finna, at bemälte Aristocratiers inrättning ej varit sådan, ifrån början, utan blifwit det efter handen, genom wissa Medborgares, eller Ambetsmäns tiltagshet, å den ena, och Folkets slummeragtighet, å den andra sidan.

Et Nationelt Interesse består, efter min tanka, uti en noga och ouplöslig förbindelse, imellan Statens Constitution och det Allmänna Bästa. Statens Constitution sätter jag uti Grundförfattningarna, på hwilka Regeringsättet är bygd, och som hålla samhälls-bandet wid magt. Den Staten har en sund Constitution, der Grundförfattningarna äro i sin fulla kraft; hwaremot den Staten är sjuk, der de äro på et eller annat sätt rubbade. Många olyckor, såsom fiendens inbrott, dyr tid, m. m., kunna komma öfwer et Land, utan at Statens Constitution rubbas. De kunna botas, och blifwa botade; allenast Constitutionen är oförändrad.

Statens Grundwal, på hwilken han är bygd; hwilopuncten för hela Styrelse-werkets rörelse, är Friheten; och denna är dels allmän, dels enskild. Den förra består uti Statens sjelfständighet, at styras efter Grundförfattningarna; så at både Lagstiftaren och Lagskiparen blifwer innom sina föreskrifne gränser, och ingen Magt, hwarken in- eller utrikes, må deruti göra den minsta rubbning. Allt, hwad

som sker deremot, det gör en ändring uti Statens Constitution, och, i följe deraf, uti hans frihet. Det minsta inbrott är farligt; ty det förswagar hans hellsständighet. Det bör genast botas, emedan det eljest sinaningom underminerar Statens Constitution, och på slutet gör en ända på hans Frihet, om ej til namnet, dock säkert til gagnet. Den andra, eller enskilda Friheten, är grundad på den förra, och består deruti, at hwar Medlemm, den ringaste så wäl, som den förnämste, må njuta beskydd af Lagarna, til fullkomlig säkerhet för sin person, sin egendom och sina rättigheter; utan at deruti kunna kränkas, hwarcken af Szwerman, eller Wederlikar.

Efter dessa Grundsatser kan en fri Stats friska eller sjukliga tilstånd, styrka eller magtlöshet, pröfwas. Detta bepröfwande tilkommer hwar Medborgare; och til den ändan bör han hafwa tilräckelig uplysning, så wäl om sina egna och sina Medborgares rättigheter, som om Statens Constitution. Den förra derföre, at ingen kan sägas wara fri, utan at werkeligen känna och njuta sin Frihet: och detta kan han icke, så länge han lefwet i okunnighet om det, som constituerar, eller utgör hans Frihet; eller om de Förbindelser, uti hwilka han står emot Staten, och Staten emot honom. Jag säger han bör känna sina egna och sina Medborgares Rättigheter; emedan enigheten imellan samhälls-kroppens lemmar, och hwarderas hälsa, derpå förnämligast beror. Ty människornas natur är sådan, at den ena wil altid draga åt sig den andras rättigheter; slughet och magt å den ena, samt okunnighet och swaghet å den andra sidan, göra sådana tilgrep ganska möjliga, i fria Stater. Swad som är möjligt imellan enskilda Medborgare, det blifwer ock möjligt Stånden imellan: och när sådant

sådant sker, så spelas om ingen ting mindre, än Frihetens förlust för hela Staten. Den andra uplysning, nämligen, om Statens Constitution är nödig för hwar Medborgare; derföre, at den Lagstiftande och redofordrande Magten är hos Folket. Denna kan wäl, utan alt för stor oreda, aldrig utöfwas af hela Menigheten; utan det måste ske genom wisa dertill utsedde Fullmäktige. Men som dese likwäl tagas af hela Statens Menighet; och antingen wäljande rättigheten, eller walet, kan falla successive, eller ömsom, på den ena, eller andra Medborgaren; så är oundgängeligt, at alle hafwa tillräckelig uplysning, om Statens Constitution, samt sina egna och hwart Stånds Rättigheter, eller Friheter; Kort sagt: Alt det, som utgör et sannskylligt Nationelt Interesse. De förra, eller wäljande; för at wälja sådana Fullmäktige, hwilka hafwa den bästa kunnskap, jämte et redeligt hjerta. De senare, eller walde, för at rätt kunna undersöka Riks-Constitutionens tillstånd; huru den är wid magt hållen, eller förswagad; ställa dem til ansvar, som deremot bruttit; skaffa bot, när sådant skedd, och återställa alt i sitt förra sticck; samt göra sådana Lagar och anstalter, om sig och Riket, som äro enliga med Constitutionen och den Allmänna wälfärden.

Til fria Staters Grundförfattningar räknar jag, i främsta rummet, Regerings-Formen: ty denna bör inbegripa alt det öfriga, som hörer til deras Constitution, ehuru hwarje del för sig kan wara beskrefwen, uti särskilda Lagar. Ibland dem må jag nämna följande: Alt tydeliga gränсор äro satte, intellan den Lagstiftande och Lagstipande Magten, hwilka aldrig böra och kunna rubbas, utan inbrott i sjelfwa Constitutionen; at hwar Medborgare må dömas, efter den allmänna Borgerliga Lagen, aldrig dragas ifrån
sitt

sitt rätta Forum, mycket mindre til sådana Extra-Domstolar, som förordnas in casu, utan at vara bundne wid den wanliga Rättegången; at alla Ständers Privilegier, Rättigheter och Friheter, äro beskrefne och faststälde, både då de betraktas, såsom undersätare, och som Lagstiftare, på sina allmänna Möten; at aldrig någon, som är befullmäktigad til dessa Möten, må hindras, at med Frihet säga sina tankar, mycket mindre, genom omröstningar, utslutas ifrån sitt Fullmäktigskap, utan at förut vara lagligen tilltald, och genom en ordentelig Rättegång öfvervunnen, at han brutit emot Grundförfattningarna, eller emot de skyldigheter, som hans Fullmakt honom föreskrifwer; at ingen, som wederbör, må kunna undandraga sig redogörelse, för Rikets Fullmäktige, under hwad sken eller förwandning det vara må; at skrif- och tryck-friheten må anses, såsom ofskiljaktig ifrån den Borgeliga Friheten, m. m.

Så onkeliga dessa Grundsatser, efter min öfvertygelse, synas vara; så lätt måste det falla för dem, som lagt sig winning om, at känna vårt Regerings-sätt, at deraf göra tillämpningar på Sverige. Men som jag ej allenast tror, det vara nyttigt och lönda til närmare eftertanke, när en så högstwigtig sak blifwer widare utredd; utan ock många, som häruti borde äga kunnskap, torde, til det Allmännas stora skada, vara okunnige nog om Rikets och hwar Medborgares Rätt; så skulle jag anse denna Afhandlingen för ganska ofullkomlig, om jag ej gjorde någon tillämpning på vårt Borgeliga Samhälle, efter den tillåtelse, som Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning om Skrif- och Tryck-friheten, uti 5. S., mig gifwer. Och derwid skal jag ej låna det minsta pennedrag af Philolaler, Uplysare, Understolar, eller en del deras wedersläggare, som
ska,

söka, om möjligt är, at öfverträffa dem uti ohöfviska ord och bitterhet, i stället för skäl: en oförlätelig gerning i alla tider, men et midings-werk i de närwarande! Jag öfverlemnar dessa, med deras Wederlikar, åt sit egit samvetes och det Allmännas domstol: det är ej saken, utan sättet, som gör dem wedervärdiga, i mina ögon. En när wi göra et litet ögnekast på wår närwarande ställning; så måste wäl hwar redelig Swensk Man, uti hwilkens hjerta ännu brinner den minsta quista af kärlek för Fäderneslandet, rysa wid des ohyggeliga tilstånd. Men som det endast tilkommer flepiga själar, at stadna derwid, och med håpenhet gapa på elden, utan at bjuda til at släcka; så fordrar wisserligen wår Medborgeliga plikt, at med så stor ömhet, som nit, undersöka wårt Allmännas hukdomar, med deras orsaker och werkan; samt at både uplysa och upmuntra hwarandra, til Fäderneslandets räddning. Wårt, efter Grundlagarna, werkeligen sälla Regerings-sätt, är nu femtio år gammalt: Men huru står det til med Sweriges sanstfylliga sällhet? Är det nu mera mäktigt och sjelfständigt, än förut? Kan nu hwar och en sitta i ro och lugn, under sitt Fikonatrad, och sofwa trygt under Lagens hägn? Smaka wi nu rätt den ädla och så dyrt köpta friheten? Ach! at jag slapp säga swaret! Mitt hjerta blöder, och detta papper måtte fuktas med tårar, när jag betraktar wårt ej allenast ömkeliga, utan ock nesliga tilstånd, samt huru slitigt och rätt afsvarligen wi äre syflesatte, at smida bojor åt oss sjelfwa. Jag måste dock göra en liten beskrifning; och det skal vara mig den största fögnad, om någon kan wisa, densamma vara oriktig. Wi göra lagar, förändre eller uphäfwe dem, skapa nya i deras ställe, eller kläda de gamla uti en ny drägt; men olydnaden är och blifwer densamma. Wi tale och skrifwe

förträffeligen, om Medborgerlig Frihet och Swenskt
 Manna rätt: men de fleste Swenske Inbyggares känsla
 tvingar dem, at sucka öfwer twång och elände; och
 någre äro nöjde med skuggan, i stället för kroppen,
 eller de tneka sig wara rätt frie, när de kunna kufwa
 sina Medborgare. Wi äre alle öfwertygade om vårt
 Finance-werks yttersta oreda; hwaraf kommer, at Stats-
 werket ej kan göra något påliteligt förslag öfwer inkomst
 och utgift, at Kronan mister både sin glants och styrka, och
 at många redelige Ambetsmän hafwa sämre lott, än dags-
 werks-karlen: men antingen göras botemedlen onyttiga
 genom motstridiga anstalter, eller den ene tadlar den an-
 dras förslager, utan at sjelf gifwa up dem, som äro bät-
 tre. Vår allmänna och enskilda Credit är intet annat,
 än et redlost Fartng; och wi hjelpas åt, så mycket wi kun-
 ne, at det må strandra och sjunka til botten. Våra nä-
 ringar hafwa ständigt dragits med en tårande twingsot; e-
 medan wi merendels warit sysselsatte, at ömsom bygga,
 riswa och åter bygga; och nu har sjelfwa grundwalen blif-
 wit så swigtande för de mest betydande, at et ganska mät-
 teligt Östan-eller Westanwäder kan kasta dem öfwerän-
 da. Det fattiga arbetsfolket swälter och går ur landet:
 men wi äre nog oförsynthet, at neka et uppenbart factum,
 som några tusende exempel intyga. Wi äre rike på inbil-
 ningar, och fattige på wälmåga: men högfärden står än-
 då i Brudstolen med fattigdomen, och yppigheten med
 nödtorsten. Hela samhälls-kroppen liknar et ben-
 ragel; och den ene lemman afwundas ändå på den an-
 dras frodighet, men måst på den fattiga magen, som
 likwäl måste skaffa underhåll åt dem alla. Jag ry-
 ser,

ser, när jag tänker på den söndringen, som är upkommen imellan sjelfwa hufwudet, och de förnämsta lemmarna. Dock jag behöfwer ju ej bruka förrächta ord, när tryckta Handlingar tala derom uppenbarligen; jag menar oenigheten, som yppat sig och ganska häftigt utbruttit, imellan Konungen och Rådet, samt Rådet och Kongl. Collegierne. Skola dessa högmåls-saker afgöras efter Parti-ton och principier; hwart tager då Rikets Constitution och Friheten wägen? männe Utländske Magterne skola sitta derwid stilla? Eller, om de göra oss något handtag; männe det sker blott af kärlek för oss, utan eget Interesse? De woro enfaldige, om de det gjorde; och wi ännu enfaldigare, om wi det trodde. Hwad menar man, skal då wäl blifwa af Rikets sjelfständighet? Om wi ej påminne oss den gamla Historien; så borde åtminstone den ohyggeliga leken, hwilken nu dageligen påstår i Polen, wäcka wår estertänka, och upelda wår kolnade kärlek til Fäderneslandet. Wi höre wäl (Gud ske lof!) ännu icke talas om uppenbara Confederationer: men oss torde icke eller fattas så många steg, innan wi hinna dit, om Partielden, hwilken aldrig förr så häftigt brunnit, i Swenska Medborgares bröst, får brista ut i hus låga. Allt hwad jag sluteligen kan säga derwid, är det: at denna hisseliga oreda, och dessa högmåls-saker, hwarken kunna hjelpas genom Parti-Planer, eller Utländska Skiljesmän: båda två lika farliga för et Fritt Folk, förnämligast i sådana tillställningar, som dessa äro. Sådana domestiqve saker kunna aldrig bättras annorlunda, än af Nationen sjelf, och allenast genom sina Fullmäktiga på Allmänna Mötten: och dertil fordras (om jag får bruka det ordet) en Confederation af bägge Partierna, och af owälduge Patrioter, hwilka äro Mediateurer dem imellan, åtminstone för när-

varande stund, då Fäderneslandet måste räddas ifrån en eljest synlig undergång. Man finner väl af sig sjelf, at hwad jag här nämmer om främmande Magter, ingalunda syftar derhån, at anse alla förbund med dem för skadeliga: ty det wore wiserligen en oförlätelig dårskap, at wilja påstå, som skulle defensive Alliancer, til förswarande af hwarandras besittningar, emot mäktiga Grannar, wara onyttiga. Men det påstår jag, at aldrig någon utländskt Magt bör få blanda sig i våra domestique anstalter; så framt icke Rikets både frihet och sjelfständighet skola äfwentyras.

När en förnuftig Läkare wil bota en sjukdom; så bör ju alltid hans första omsorg wara, at forska efter sjukdomens orsak: och äfwen detsamma blifwer nu för oss det aldrånödlwändigaste. At så stora oordningar och et sådant wädeligit tilstånd, som jag beskriwit, aldrig upkommit, eller kunnat upkomma, utan inbrott i sjelfwa Rikets Constitution; det följer af hwad förut sagdt är, och lärer af ingen sundt tänkande människa nekas. Den, som wil le inbilla oss annat, han skulle antingen wara okunnig, eller hafwa et ondt upsåt. Ty så länge Lagarne tala; så kan aldrig olag blifwa rådande. Men när så werkeligen skedd; så fordrar vårt Nationella Interesse, at gå til sjelfwa källan af all oreda. Til den ändan bör noگا undersökas, huru och på hwad sätt Rikets Constitution blifwit så mycket förswagad; och derwid lærer förmodeligen finnas, at wi gådt många gradationer igenom, ifrån det ena steget til det andra, innan wi stadnat i den Labyrint, ur hwilken wi nu så swåriligen kunne leta oss tillbaka. Rikets Constitution består, som ofwanföre är sagdt, uti Grundlagarna, och deras obrotfliga wid magt hållande: At här uprepa deras innehåll; det skulle dels draga mig in
uti

uti större widlöftighet, än min affigt tillåter; dels wa-
 ra onödigt, emedan de äro tryckte, och i de flestas händer.
 Sjelfwa själen af detta Rikets Constitution, som skiljer
 henne ifrån andra Staters, synes bestå uti et sådant sam-
 band imellan Konungen, Rådet och Rikens Ständer,
 til et gemensamt Regerings-sätt, at de tillika balancera
 och controllera hwarandra; förnämligast i den affigt, at
 hwarcken Enwælde, eller Herra-Regering någonsin må up-
 komma. Det förra hafwa våre Grundlagar förebyggt
 derigenom, at Konungen äger styra Rike sino med, och
 således icke utom, mindre emot Rikens Råds råde; och
 det senare derigenom, at Rikens Råd böra råda, men ej
 regera. Dessa gränser kunna aldrig rubbas, utan at små-
 ningom förwandla vår Constitution, antingen til en en-
 wäldig Regering, som lemnade Rådet ingen större myn-
 dighet, än Conseillen i Frankrike och Spanien; eller ock
 twärtom til en Aristokratisk Regering, som lemnade Ko-
 nungen ingen större höghet och magt, än Dogen i Vene-
 dig. Som Rikens Ständer äga rättighet, at stifsta La-
 gar, och at fordra redo för deras behöriga skipping, samt
 för hela styrelsen imellan Riksdagarna; så är deras magt
 utan twifwel den största. Men at han likafullt är lag-
 bunden, det utwisar Regerings-Formen och Riksdags-
 Ordningen. Om annorlunda wore; så blefwo Rikens
 Ständer enwäldiga, och Regeringen skulle sluteligen stad-
 na antingen uti en Herra-Regering af de mäktigaste i
 alla Ständ, eller uti en fullkomlig Anarchie. Derfö-
 re, äfwen så litet det tilkommer Konungen och Rådet, at
 afskaffa gamla Lagar, elier stadga nya, annorlunda, än
 Regerings-Formens 4. s. föreskrifwer; äfwen så litet bö-
 ra Rikens Ständer befatta sig med Lagskippingen, an-
 norlunda, än Riksdags-Ordningens 13. s. säger; al-
 drig

drig omedelbarligen uptaga sådana mål, som efter våra Lagar tilkomma Konungen med Råds råde, Kongl. Collegierne, eller högre och nedre Domstolar, at afgöra; ej blanda sig uti Tjänsters besättande och Befordringsmål, vidare, än de sig sjelfve, uti Regerings-Former och senare deröfver gifne Förklaringar, förbehålit, m. m.

Sådan är beskaffenheten af vår Rikts-Constitution: den kan i samning vara lyckelig, så länge Grund-Lagarna blifwa i sin fulla kraft; men måste, äfwen som alla Regerings-arter, swigta, när besamma, på et eller annat sätt, förswagas. När wi gå hela Perioden af femtio år igenom, som vårt, efter sin natur, sälla Regerings-sätt warat; så kan den minsta estertänka wisa oss, at många händelser förelupit, och at den ena werkan alltid warit en ny orsak til en annan werkan, tils wi omsider blifwit inwiklade uti all den oreda, i hwilken wi nu äre stadde. Det första steg, til vår Constitutions förswagande, är utan twifwel gjordt, utan ondt upsät: man har i början icke haft någon rätt redig skunnskap, om våra Regerings-Lagars förbindelse med- och jämnwigt emot hwarandra; man har ock kan se, i wisa mål, gjort sig oriktiga begrep om deras rätta förstånd; den ena eller andra, af de tre Huswudmagterna i vårt Styrelse-werk, har trodt sig wåra befogad, at utöfwa wisa rättigheter, dem Lagarne, tagne i sitt rätta förstånd, werkeligen nekat; eller ock twårtom tilågnat sig mindre, än Lagarnas affigt warit; och deraf hafwa gränforna efter handen kommit ur sitt rätta skick. Dels deraf, dels af andra orsaker, hafwa Partier (fria samhällens wanliga och nästan oundwikeliga sjukdom) upkommit; egennyttan har blandat sig i spelet, och tagit åt sig, hwad hon kunnat, genom tiltagsenhet å den ena, och stillatigande å den andra sidan; Partierne hafwa täflat
om

om Herrawäldet, sig inellan; detta har måst ske på kostnaden af Statens, Ståndens och Medborgares rättigheter; man har sökt styrka utifrån, när man ej trodt sig äga nog krafter, innom sig sjelf, til hufwud-planens utförande; derigenom hafwa omsider Utländska Interessen blifwit antagne, för våra egna; ofta har ock det opponerade Parti klandrat och hindrat de bästa anstalter, hwilka det rådande gjort, eller welat göra; deruti ligger en af hufwud-orsakerna til våra ostadiga Lagar, vår sidwördnad emot dem, och med våra alltid wacklande näringar; ämbetsmannas-myndigheten har förenat sig med Parti-styrkan, å ömse sidor, hwarigenom en stor oreda upkommit, både wid Lagars stiftande och skipande, samt wid redogörelsen; och det wärsta af alt har varit, at Nationen blifwit lemmad i okunnighet om Statens Constitution, och om sina egna, originaira och Lagliga rättigheter; ja icke eller fädt, med bekedelighet, dem i tryckta Skrifter reclamera, ånskönt uplysning hos en eller annan gifwits. Genom sådana wägar hafwe wi, steg för steg, wandrat til vår olycka. Men det ware långt ifrån mig, at trampa i våra nya Uplufsares fotspår, och draga fram dem, som jag, af Parti-andans nit, kunde anse för skyldiga, för det Allmännas Domstol: ty hwad gjorde jag då annat, än at gjuta olja på elden? Beware mig Gud, at åtaga mig denna mord-brännare-syllan! Jag tror icke eller, at andre, än legde Auctorer, eller sådane, som gärna upoffra Fäderneslandets wälfärd åt sitt Parti, kunna det göra. Wår sjukdom är sannerligen ej botad derigenom, at wi skälla på hwarandra, eller tistala hwarandra för Lagbrott, och felaktiga anstalter. Ho skal wäl wara skiljesman i den tråtan? Kanste näswe-rätten på slutet. Det bör wara oss nog, at känna vårt olyckeliga tilstånd, söka efter orsaker-
na

na dertill, och förena oss om botemedlen, innom oss sjelfwa; utan at fråga efter personerne, som äro wällande til oredan: ty det torde händt, at wi något hwar burit wed på elden. Detta är alt, hwad jag tror, mig böra och kunna säga, om denna saken, uti närwarande belägenhet.

Sedan jag handlat i korthet om fria Staters, och i sinnerhet Sweriges Constitution, samt bewist, at orsaken til våra Politiska sjukdomar bör sökas uti Grund-Lagarnes förswagande; så torde mig tillåtas, at jämwäl nu undersöka, hwad vårt Nationella Interesse härwid fordrar. Som hela Rikskroppen kan sägas vara sjuk, och werkan deraf wisar sig på mångfaldigt sätt, uti Styrelse-werket, Ståndens rättigheter; finance, näringar och rörelser; så säger wäl sakens natur, at hwarje del fordrar sina särskilda anstalter: men hufwud-botemedlet, utom hwilket allt annat stadnar i palliativer, består ändå deruti, at återgifwa våra Grundlagar den styrka, som för vårt Regerings-sätt nödigt är, nämligen: at Konungens höghet, Riksfens Råds myndighet, Riksfens Ständers frihet, och hwar Stånds rättigheter, ställas innom de gränser, som dem tillkomma. Så mycket jag kan finna; så bör detta blifwa Riksf. Höglofs Ständers förnämsta göremål, wid innewarande Riksdag. Men derwid kan ingen ting ut-rättas, om Utländska, eller Partiernes Interessen, så wara med i samråd: Och är det omöjeligit, at utesluta dessa derifrån; så blifwer det ock (kort sagt) omöjeligit, at denna gången frålsa Riket, man må för öfrigit, i bästa wälmening, jämta så mycket man wil och kan. Då är ock den påföljden oundwikelig, at antingen vårt Regerings-sätt blifwer aldeles omstjelt, eller förfaller uti ännu större Anarchie, än redan för ögonen är, båda delarna med frihetens förlust; eller ock, om vårt tillstånd, emot

emot allt mänskligt utseende, kan bära sig til en annan Riksdag, at ännu större nöd och elände måste komma öfwer oss, innan wi skole wakna utur vår dwala, och samfält förena oss uti et sanskyldigt Nationelt Interesse. Det wore dock, efter min tanka, bäst, at ej afbida den tiden, och låta imedlertid drifwa Riks-Skeppet wind för wäg: ty om styret ändå en gång måste åter lagas och sättas i sitt rätta sticck, så framit Skeppet ej skal löpa fara, at sjunka; hwarföre då icke så gärna mi, som senare? Om vårt tilstånd synes oss vara aldrig så mycket fördärfwadt; så äro mig likwäl exempel utur Historien bekanta, om andra Borgerliga samhällen, som warit det ännu mera, och likafullt blifwit åter uprättade, utan Regerings-sättets rubbning. Nöden har upwäckt redelige Medborgare, hwilka, med öma föreställningar och manlig dristighet, wridit swärdet ur Partiernas händer; Patriotismen har waknat, och som en löpare-eld itändt allas hjertan; man har ej tagit råd, hwarken af Ut-eller Inländsk egemntta: Sedan man en gång öfwerenskommit, at Fäderneslandet borde räddas; så har samdrägtighet warit i rådslag, och stadighet uti beslut. Det är i synnerhet wid sådana olyckeliga tilfällen, som en Nation kan wisa sig vara stor, sätta sig i respect hos samtida Magter, och blifwa efterwerldens förundran. Om jag ej bedrager mig altför mycket, uti mitt omdöme; så har icke eller det Swenska folket ännu aldeles aflagt sin naturliga Caractere, som är at älska Fäderneslandet, wörda Lag och Öfwerhet, vara ädelmodigt och manligt, samt hatare af trældom. Dessa egenskaper behöfwa allenast åter uplifwas; så tror jag, Swenska Män skola ännu wisa, sig vara sina Förfäders äkta barn. Men det nekar jag icke, at, om en så lyckelig wändning skal ske hos oss, sedan vårt fördärf hunnit

C

til

til en sådan högd, som jag förut beskriwit; så måste lik-
som en Inspirations-Ande intaga Riksf. Högl. Stän-
ders hjertan: och denna kan, äfwen som i förflutne tider
skedd, både här och i andra länder, upväckas af en enda
Patriotisk röst. En man kan wara försäkrad derom, at
de fläste af våra Medborgare önska en sådan Reforma-
tion, och anse henne för nödwändig: derföre gör ock den,
som talar för den saken, intet annat, än at föra fram
det Allmännas röst. Wil man skylla mig, at jag här
framställer Enthusiastiska tankar; så är jag ej så mycket
deremot. Men jag vågar ock säga, med full wisshet,
at wi aldrig kunna hjelpas annorlunda, än genom en
slags Enthousiasme, som har sin uprinnelse af et warmt
och nitiskt hjerta: men ej af en förryckt hjärne. Kan nå-
gon upgifwa andra medel, genom hwilka et folk, som rå-
kat ut för en sådan förblindelse, uti hwilken wi äre stad-
de, kan förmås, at bibehålla, eller rättare sagt, återta-
ga sin hufvudsständighet; så wil jag gärna förkasta mina tan-
kar, och antaga dem, som äro bättre.

Jag har ofwänföre sagt, at Riksf. Högl. Ständers
hufvud-görsmål, wid denna Riksdag, läres blifwa, at
återställa våra Grundlagar i deras fulla kraft: Om in-
tet annat kunde förmå dem dertil; så blifwer det ju ound-
gängeligt, endast för det, som nyligen förelupit i Rådet,
hwilket werkat Pluralitetens beslut, til deras sammankal-
lande, och nu är ofwärlennadt til deras skärskådande.
Således säger det sig sjelft, at wi innan kort få weta,
hwad sem blifwer beslutit i detta högstwigtiga ämne. Och
som det torde anses såsom förmåtit, om jag wille inlåta
mig så långt i dessa högmåls-saker, som min nit oförmärkt
kunde mig drifwa; så skal jag bjuda til, at inkränka mig
innom några allmänna anmärkingar. Intet benigare
wärf

wärf för den Lagstiftande Magten kan nämnas, än det, om hwilket jag här handlar: ty Historien intygar, at när friheten i någon Stat blifwit förlorad, så har det merendels skedt, genom en otidig jämkning af Grund-författningar, hwarigenom den ena eller andra Magten inom Samhället efter handen tillagit uti styrkan, och på slutet dragit åt sig alltsammans. Jag wil nu icke nämna, hwad som hos oss kan redan vara tilgjordt, i anseende til hellsiva Grundlagarna: det tilkommer Riksf. Högl. Ständer, at sådant undersöka och rätta. Jag wil endast, för närmare uplysning skull, föra oss til minnes, huru vårt förhållande varit, i anseende til Borgerliga Lagarna: och derwid frågar jag, hwadan kommer, at knapt något Rike kan gifwas, hwilket har så många Lagar, och så liten laglydnad? Jag svarar: just deraf, at Lagarna äro så många. Fråge wi widare, hwad som varit orsaken dertil; så läre wi tydeligen finna, densamma bestå deruti, at all Laglydnad förswunnit, sedan hela Styrelse-werket, af ofwannämnde orsaker, efter handen kommit i oordning. När någon ny Lag blifwit gifwen, och man strax derefter märkt, at densamma varit utan werkan, eller blifwit förswagad, genom allehanda förtydningar; så har man gifwit den ena förklaringen efter den andra, och omföder abrogerat honom aldeles. Så har man gådt i en ständig cirkel: och sådan som Lagstiftningen varit; så har Lagskivningen måst blifwa. Man har klagat öfwer folkets hellsiwäld; och detta har åter beswärat sig öfwer ostadiga och wacklande Lagar. Båda delarna hafwa haft skäl til sina klagomål; men den sistnämnda de största. Ty i det stället man så mycket jämkat med Lagarna; så hade det naturligaste varit, at noga undersöka, hwarföre den, som en gång war gifwen, ej blifwit efterleswad, och at,

efter befundne omständigheter, derföre ställa wederbörande til ansvar. Derigenom winnes laghuden, men aldrig genom Lagarnas multiplication: för kan menigheten på den wägen krossas under deras tyngd, än förmas til lydnad.

Detta exempel wisar of tydeligen, hwad för åtgärd är nödig och möjelig, i anseende til våra Grundlagar: och de bewis, som deraf kunna dragas, äro efter min tanke så mycket starkare, som det är långt wädeligare, at jämfka, eller multiplicera de senare, än de förre. Twänne Rättigheter hafwa Riksfens Högloff. Ständer sig förbehållit, uti Regerings-Formen, nämligen: at förklara och förbättra Grundlagarna. Onsfeligit wore, at hwarken det ena eller andra behöfdes: ty hwad för stor enighet och Patriotisme är icke nödig, om detta wärf skal slutas til det Allmännas bästa? Men någon förklaring blifwer nu oundwikelig, sedan wisä allmänt bekanta hufwud-twistigheter äro öfwerlemnade, til Riks. Högloff. Ständers afgörande. Om jag får understå mig, at yttra mina tankar; så tror jag likwäl rådeligast wara, at både nu och alltid noga hålla sig inom denna omkrets; och at ingalunda tänka på någon såkallad förbättring. Ty som denna aldrig är möjelig, utan en verkelig förändring af Grundlagarna, til wisä delar; så blifwer ock med det samma hela wår Constitution förändrad; och detta torde swärligen aflöpa utan wår stora skada, för närwarande tid, och en obotelig förlust för framtiden. Ty en enda sådan jämfkning, som involverar en verkelig ändring, drager alltid flera efter sig, tils hela bygnaden ramlar öfwer ända: man rådfråge häruti allenast, både våra och främmande Häfdeteknare. Desutom blifwer en god förklaring alltid, i sjelfwa werket, den förbättringen, hwilken

Fen man skäligen bör söka: ty då vinna Grundlagarna
 den kraft, som de böra hafwa, och är enligt med Rikets
 Constitution. Som alla inbrott uti Grundlagarna må-
 ste ske, genom förtydningar; så är ock ingen annan för-
 klaring hwarken nödig, eller på något sätt rådelig, än
 den, som förkastar dessa, och förer tillbaka til Lagens bol-
 staf, med kraftigaste förbehåll, at ingen får wäga sig ut-
 om de der lagde rämärken. Ty derigenom winnes det,
 som sökes, nämligen, at utredna, hwem som tagit för-
 mycket för sig, eller varit för eftergifwen; och at åter
 tilldela hwar och en det, som honom tillkommer, hwarken
 mer eller mindre. Magten, som Grundlagarna fastställt,
 för Konung, Rådet och Riksens Ständer, är för hwar-
 dera tillräckelig; men styrkan består uti des rätta bruk.
 Omhet för Lag och frihet aftvingar mig dessa anmärk-
 ningar: de kunde sträckas längre; men sådant tillkommer
 Riks. Högl. Ständer. Jag är nögd, om det lilla, hwil-
 ket jag med all wördnad och warsamhet sagt, blifwer
 allenast wäl uptagit af wårt Allmänna: dock wil jag,
 til närmare bewis och uplysning, bifoga et litet exempel
 om Angeland. I de äldsta tiderna war Regerings-sättet
 der, som måst öfweralt skedt i werlden, utan någon be-
 skrefwen Lag intil Konung Johans tid. Denne Herren,
 hwilken, för sina olyckeliga öden skull, kallades *Johannes*
sine terra, gick förlängt med underkufwande af folkets
 friheter: deraf upkommo stora mishälligheter, hwilka
 omsider stadnade deruti, at år 1215. en skriftelig Konun-
 ga-försökran och Regerings-form, som bär namn af Char-
 ta Magna, författades och faststaldes. Dock som Konun-
 gen kort derefter wille densamma återkalla; så hade han
 den olyckan, at blifwa fördrifwen ifrån sitt Rike. Hans
 efterträdare hafwa ofta budit til, at derå göra afprutning:

ja Konung Hindric 8. och Drottning Maria gingo deruti så långt, at de swärligen kunna frias ifrån den beskylningen, at hafwa warit menighetens tyranner. Drottning Elisabet regerade så godt, som enwäldigt, under den strängaste Regerings-form; uti hwilken Hon icke eller gjorde, eller behöfde göra, den minsta ändring. Konung Jacob war den bästa Theoretiske, och den sämste Practiske Konung, i sin tid; så at söga kan sägas om Honom, i anseende til Regerings-sättet. Hans Söns, Kon. Carl den I:s alt för ojämna sannelag, war hufwudorsaken til hans stora olycka: ty ibland wille han gripa förlängt omkring sig, och åter, wid minsta motstånd, tog Han emot alla wilkor, som Honom förestrefwos, ehuru ofskälige de ock woro. Derefter fölgde, som bekant är, en til utseende Democratisk, men i hellska werket nog Despotisk Regering, tills Konunga-wärdigheten blef återstald. Nu kommer jag til det, som jag egenteligen wille säga; nämligen: at under alla dessa wändningar, den så kallade Charta Magna aldrig blef affskaffad, eller til sitt bokstafweliiga innehåll förändrad. Således woro det idel usurpationer, som deremot skedde: och när tilfälle gafs; så kunde folket reclamera sin frihet, under åberopande af Lag. Detta skedde ock efter Cromwells död: Konungamagten blef återstald; men folkets frihet tillika. Magna Charta fick åter sin fulla kraft, ja större i hellska utöfningen, än förut; och sådant, utan at ändra et enda jota af hennes bokstafweliiga innehåll. Allt, hwad som då gjordes, det stadnade, utom en ny öfwerenskommelse imellan Konungen och folket, uti en sådan förklaring, hwarigenom bägge Parlamenternas rättigheter staldes på en så redig fot, som lände til verkelig förbättring; så at ifrån den tiden kan räknas rätta Perioden af Angellands frihet. Man må likwäl
af.

aldrig tro, at Riket war den tiden, då detta skedde, utan Partier: Nei ingalunda! Det war då redan delt uti de två-
ne ännu bekanta, Torys och Whigs; hwilkas uprinnelse bör sökas, wid slutet af den olyckeliga Kon. Carl I:s Regering. De senare hade wäl, enligt deras grundsatser, sådt mycken smak för en Republicanisk Regerings-form: men den allmänna nöden och förwirringen förenade likwäl bägge Partierna, til et gemensamt ändamål; och det woro til äfwen-
tyrs just deras motstridiga satser, som bragte til wäga et så lyckeligt temperament, för Engelska Regerings-sättet. Männe icke detsamma skal wara möjligt hos oss, i närwa-
rande ställning? Så mycket måste jag dock säga, at de Engelska Partierna twistade endast om det bästa Nationella Interesses; hwaremot utländska Interessen torde hafwa myc-
ken del, i våra Partiers olika tankesätt. Men så tyckes ock tillika wara uppenbart, at vår allmänna oreda, och vårt trångmål, är wärkeltigen större; i anseende hwartil det också med skäl kan begäras af våra Partier, at de göra et större offer af sina enskilda affigter, åt Fäderneslandet, til dess räddning ifrån en eljest oundwikelig undergång.

Sedan jag, uti föregående afhandling, sökt bewisa, huru-
ledes vårt Nationella Interesse, nu för tiden, förnämligast bör förenas deruti, at befästa våra Grundlagar, och vårt derpå bygde Regerings-sätt; så kan jag icke undgå, at jämtwäl nu nämna, hwad samma Nationella Interesse fordrar, i anseende til andra Politiska och Oeconomiska sjukdomar, hwilka wäl til största delen deraf upkommit, at wi ej nog-
samt wakat öfwer vår Riks-Constitution, men likwäl for-
dra sin särskilda bot, sedan de tagit så långt öfwerhand. Der-
wid skal jag, äfwen som i det föregående, hålla mig blott wid några korta anmärkningar: ty jag har hwarken tid, smak eller skickelighet, at skrifa widlöftiga Commentarier. De
okun-

okunnige få deraf föga uplysning; utan råka svarare i tankewilla. Men tänkande människor behöfwa dem icke; äfwen som de frukta, at, under deras läsande, blifwa lika tankespridda, som Auctorerne varit, då de dem skrifwit. Jag är nögd, om jag får winna mitt ändamål, som är, at tjena dem med någon uplysning, som föga tänkt på et Nationelt Interesse, och at gifwa de öfriga anledning til närmare eftertänka. Allraförst må jag åter påminna, hwad jag förut endast med få ord nämnt, nämligen: huru swårigen Extra-Domstolar, i synnerhet i brottmål, kunna förlikas med en fri Regering; huru äfwenlyrligit det är för Riksdagsmanna-friheten, at, genom hastigt öfwerenskomne omröstningar, förskjuta någon utur sitt stånd, innan förut NB. lagligen är undersökt, om hans förseende är sådant, at Regerings-formen och Riksdags-ordningen det tillåter; deslikes, hwad för stor Magt derpå ligger, at hwart Stånds Privilegier, friheter och rättigheter, äro tydeligen beskrefne och faststälde, m. m. Allt detta är så begripeligt, at det knapt behöfwer någon förklaring. In jag lemmar til hwar owäldug Mans eftersinnande, hwad som, i widrig händelse, kan och måste ske, hos et folk, som är delat uti Partier. Om Extra-Domstolar der förordnas: är det wäl troligit, at det härskande Parti tillsätter andra Ledamöter, än af sitt tankesätt? Och huru lätt kan icke owäldugheten derwid lida? Jag påminner mig wäl, at Riksdags-Ordningens 13. s. på wist sätt tillåter Extra-Domstolar: men så bör ock derwid märkas, at der endast talas om sådana mål, som hemliga hållas böra. Desutom är nogsamnt bekant, huru litet man ännu wiste af Partier, samma tid, då denne Lagen gjordes; i anseende hwartil man hade swårt, at föreställa sig, hwad i framtiden kunde hända. Det sednare wil jag äfwenwäl ärindra, om någon torde möta mig med 23. s. i samma Riksdagsordning, som handlar om et Stånds Rät:

rättighet til någon Ledamors uteslutande, när saken är af den beskaffenhet: hwarförutan bör tillika märkas, at derstädes ingalunda stadgas, at sådant är tilläteligt, utan förut gånge laga undersökning; hwilken undersökning likwäl synes vara aldeles enlig med billighet, lag och frihet. När jag nämmer om Ståndens Privilegier; så förstår jag dermed, i detta rum, ingalunda sådana friheter, som wiså Corporationer, Städer och Härader, kunna för sig utwerka, eller i förra tider utwertat: ty dessa sträcka sig allenast til en wis ömkrets, och höra ej hela Ståndet til; de kunna ock ofta förändras och åter aldeles indragas, när Rikets bästa det fordrar, så framt de icke äro förlänte för erwardeliga tider. Men jag talar om allmänna Privilegier och rättigheter, hwilka äro et helt Stånd, såsom Stånd, tilhöriga; de där äro, lika som andre Grundlagar, i alla tider oryggeliga, och ej kunna, efter vårt Regerings-sätts natur, ändras annorlunda, än med alla fyra Ståndens gemensamma samtycke. Om dessa säger jag, at de böra vara tydeligen beskrefne och faststälde, samt utan minsta afprutning wid magt hållas; emedan Rikets sunda Constitution derpå ingen ting mindre, än på andra Grundlagar, beror. Ty ho ser icke, hwad eljest, under Parti-wändningar, kan uträttas, til det ena eller andra Ståndets förswagande? Och hwad är lättare, än at uti Partiernas twister, planer och præntioner, inwiclla Ståndens rättigheter, så länge dessa äro på något sätt mörka och twetydiga; eller at byta saker sig imellan, som man säger, til bemålte rättigheters skada? Kort sagt: Det hörer til vår Borgerliga frihets natur och wäsende, at, på lika sätt, som Grundlagarne fastställt en wis balance, imellan Konungen, Rådet och Rikets Ständer; så bör ock densamma vara imellan alla fyra Stånden, hwilket sker genom deras Privilegier. Ty om icke detta wore; så skulle ju det ena eller andra Ståndet, wid många tillfällen, sakna den magt och frihet, uti de wigtigaste måls

måls afgörande, som är så nödig wid Lagstiftningen, eller Oeconomiska författningar, och så enligt med detta Rikets Constitution.

Alt vårt fördärfwade *Finance*-werk ganska mycket är wäl-
lande til vår förswagade Constitution; at den skadeliga egen-
nyttan, och mångfaldiga Corruptioner; deraf fäddt en mäta
stor styrka; at dyrhet och yppighet deraf dragit sitt ursprung;
at alla våra näringars förfall kan, til mycken del, derifrån
härledas: det torde wäl nu wara så bekant, at det ej tar swar
något ytterligare bewis. Det allmänna är jämnwäl föga tjent,
med klagomål öfwer dessa och andra sjukdomar: en obehage-
lig känning öfwertygat derom äfwen så wäl den ensaldigaste,
som den mäst klarlynta. Wi behöfwe nu ej widare bry oss
om sjukdomarnas bewis, utan om deras äkta botemedel. I
bland dessa kan jag ej räkna sådana, som endast gripa dem an
uti deras werkan: ty dylika palliativer uträtta ingen ting, och
förwärra ofta mer, än de bättra. Huru litet til ex. Wärlars och
warors pris kunna styras genom Taxor; och huru obotelig
yppigheten mäst alltid blifwer, wid alla förbud: ja, hwad
för skada twärtom, emot Lagstiftarens wälmenta affigt, dy-
lika författningar åstadkomma; det hafwe wi flera gånger
förut, och jämnwäl nu å nyo försökt. Men det är hos oss mer,
än annorstädes, wanligt, at åter widtaga samma hjälpe-
del, hwilka ärfarenheten ofta tilförene wisat wara fruktlösa,
ja tilfälligt wis skadeliga. Om det är bewisligt, at öfwan-
nämde och flere sjukdomar upkommit, förnämligast af Fi-
nance-werkets oreda; så är ock ostridigt, at denna werkan-
de orsaken måste afhjelpas, om den skadeliga werkan skal up-
höra, och Rikskroppens hälsa återställas. På förslager der-
til är här icke eller någon brist: men skada är, at de fläste af
dem strida så twärt emot hwarandra, at, hwad den ene Au-
ctoren prisar, som det säkraste botemedel, det skulle, efter en
annans tanke, påskynda Rikets totala undergång. Alt wara
rätt

rätt kunnare af Financerne uti et Rike; dertil fordras långt större kunskap, och et förträffeligare naturligt snille, än til alla andra wetenskaper. En man måste känna Myntwäsendet, och huru det ena myntet förhåller sig emot det andra; Wärlars natur och rörelse; Stats-Banco- och -Kammarverket, samt deras sammanhang med penninge-rörelsen; Kronans inkomster, Contributioner och Bewillningar; de förnämsta närings grenar, til deras natur, styrka och föröning sig imellan, samt huru mycket deras inkomst eller förfall beror på myntwäsendet och pålagornas rätta delning. Kort sagt: Den som wil upgifwa påliteliga planer i den saken, han bör hafwa fullkomlig insigt uti allt, hwad til den allmänna hushållningen hörer, och desutom wara en stor Calculateur. Således är det ej så lätt, at wara Finance-Råd, som mången kanske tänker: åtminstone räknar jag det för et af de raraste fynd, at träffa här och der någon enda, uti et helt Rike. Merendels måste fleras sammanlagde insigt formera en så kallad Finance-Systeme; och det är wäl, allenast den ena derwid nyttjar den andras kunskap, och ej låter sjelfklosheten wara hos sig rådande. Denna anmärkningen har jag måst göra: ty jag wil, hon skal tjena mig til ursäkt, när jag ej, som Mine Läsare torde wänta, wägar gifwa up något förslag, til Finance-verkets bättring. Wi hafwe ingen brist på omogne Förslagsmakare, i den delen: samma egenkärlek, hwilken gör dem så williga, at upgifwa sina tankar, den håller mig tillbaka, at meddela mina. Rikets nu församlade Ständer, som så bästa tilfället, at, dels af egen ärfarenhet, dels af publique Handlingar, blifwa underrättade både om orsakerna och werkan af wår Finance-oreda; lära ej mistaga sig om hjelpemedlen, när de fullt och fast besluta, at stadga och sända den antagne Finance-Systemen så, at wårt myntwäsende, wärel-cours och penninge-rörelse genom honom sättas på en säker fot, i

hela Riket, både för Kronan och hela totaliteten af Rikets menighet: ty de lära nogsamnt finna, at oredan skulle kanske blifwa framdeles större, om man wille bota styckewis, utan affigt på hela Rikskroppens sjukdom. Det lärer derwid aldrig undfalla deras upmärksamhet, huru wädeligit det wore, at åter riswa den grundwal, som en gång är lagd; eller at göra honom å nwo swigtande, då han likwäl, genom goda anstalter, kunde göras waraktig; at genom författningar återbringa våra rörelser i den ställning, hwilken man trodt och önskat, at penningars och warors wården småningom skulle taga, och ej fast håldre lämpa dem efter den, hwilken de nu, händelsewis, redan tagit; at åter, på et eller annat sätt, widtaga sådana hjelpemedel, til den ena eller andra näringens upkomst, hwilka, efter deras natur, och i den belägenhet wi nu äre, måste, i större eller mindre måtto, minska penningars wården å den ena, och öka wårslars och warors pris, å den andra sidan; Kort sagt: at göra vårt Finance-werks bättring opålitelig, hwarigenom de skulle försättas i den nödwändighet, at, wid alla påföljande Riksdagar, åter wara omtänkte på nya botemedel. Detta nämner jag endast, liksom i förbigående, dels, för at wiså grunden af åtskilliga förslager, hwilka jag hört uti enskilda samtal göras af dem, som endast tänkt styckewis, och ej universelt, hwilket wid Finance-operationer är aldeles nödwändigt; dels också för at betaga andra den ogrundade fruktan, hwilken de hysa, för sådana anstalter, som å nwo skulle stegra wårel-coursen och alla warors pris.

Detta, nämligen en förbättrad och stadig Finance-Systeme, i affigt på hela vårt Allmänna, blifwer ock det, hward vårt Nationella Interesse förnämligast fordrar, för närwarande tid, til alla wåranärings gemensama bästa, samt til deras återuprättelse och bestånd i framtiden. Härtill komma likwäl flera omständigheter och anstalter, som äro lika nödwän-

diga; och utom hwilka man aldrig kan säga, at man rätt tänker på et sanskyldigt Nationelt Interesse. Dessa äro ganska många; jag wil allenast, med få ord, nämna några af de förnämsta. Hit räknar jag följande: At våra författningar hadanefter ej blifwa så ombytliga, som hittills, utan sådana, at Närings-Jdkare kunna trygga sig wid deras bestånd; at dessas frihet och rörelse ej må twingas så mycket, genom Ambetsmannas Etiquetten, och genom sådana föreskrifter, som sätta twång på deras enskilda hushållning, försäker och anstalter; at Rikets styrelse-werk, som hafwa wård om näringarna, få sådana Instructioner, hwilka förmå dem, at sköta sin förvaltning, mer såsom Hushållare för det Allmänna, än efter Lag- och Kammar-styl; at det ena werket, i den affigt, räcker det andra handen, och ej arbetar endast inom sin omkrets, utan någon allmän Hushålls-Systeme, hwarigenom, wid den bästa wälmening, ofta händes, at man stjelper så mycket på flera ställen, som man söker hjälpa på et enda; at Stads- och Landmannas näringar måge, en gång för alla, förklaras för samhyskon, och förbindas til en samhalls-kropp; at ingen näring bygges på den andras kostnad, eller undergång; at derföre aldrig någon anstalt göres, til den ena eller andra närings förbättring, utan at tillika se på hushållningen i hela Riket; at alla förbud emot Inländska tilwerkningars bruk måge anses för skadeliga, emedan de förstöra både näringar och fides publica, samt affräcka förmöget folk, af en billig fruktan för författningarnas obestånd, at sticka sina penningar i sådana rörelser; at Kronans Interesse alltid må i det närmaste förbindas med det, som är Nationelt, och icke dessa bägge ligga i uppenbar fegd emot hwarandra; at aldrig, den tankan må hysas uti et Swenskt hjerta, som skulle den minsta Medborgares ruine wara en sak af ringa wärde, allenast Kronan derwid för närvarande stund winner; at den allmänna och enskilda Crediten må återställas, och hadanefter hwar för sig anses för Rikets ögnasten;

at Rikets försvarswerk aldrig må blifwa stridande emot näringsarnas bestånd och hwar Mans säkerhet; at den minsta arbetaren i Staten må känna sig vara en fri Medborgare, och äfwen så wäl stå under Lagarnas skygd, som under deras twång; kort sagt: At en Swenskt Närings-Jöfware och arbetare må en gång hinna til den lyckaligheten, at kunna tro sig vara äfwen så fri och säker, under Lagarna, som en Engelsman. På dessa, och inga andra grunder, måste vårt rätta Nationella Interesse byggas, i anseende til näringsarna.

Sidst kommer jag til en punct, hwilken, i anseende til sin besynerliga wigt, til äfwentyrs bordt wara den första; jag menar: Skrif- och Tryckfriheten. Et Nationelt Interesse kan och bör aldrig wara ömare för någon författning, än för denna; och, jag må säga, i Sverige ännu mera, än annorstädes. Ty ju mindre en Nation är kunnig om Rikets Constitution; om Medborgeliga Rättigheter; om Lag och frihet; om de äfwa hjelpemedlen til inwärtas styrka, magt och anseende, i Finance, näringsgar och rörelsen i Städer och å Landet, Försvarswerk och förbund med främmande Magter: ju nödigare är, at den ene Medborgaren uplyser den andra, uti dessa wigtiga mål. Det är omöjligt, at eljest hinna til någon waraktig wälmåga: ja det är uppenbart, at enwäldiga Riken hellsa förbättras til seder, lagar och anstalter, ju större frihet deras Regenter tilståndja åt Bokpräsen; och det är dersöre en contradiction af yppersta slaget, at wara et fritt folk, och wandra i mörkret, utan kunskap om sin egen Constitution och om sitt Nationella Interesse. Härtill kommer ännu en hufwud-omständighet, hwilken gör denna friheten nödwändigare för oss, än för andra Stater, i närwarande tilstånd. Ingen af dem, undantagandes det olyckeliga Polen, är nu för tiden i swårare belägenhet, än Sverige: jag har ofwanföre nämnt några af våra förnämsta sjukdomar, hwilka hwar för sig äro dödeliga, om ej någon tidig bot kommer imellan. Men hwarifrån skal den wäl tagas, så länge både orsakerna och läkemedlen äro obekanta, eller ej tilräckeligen up-täckte? Och huru kan detta winnas annorlunda, än genom frihet i pännor och tryck? Ty så framt wi ej, twårt emot et sundt förnuft och all årsarenhet, skole tro, at de Män, hwilkom tilkommer, at
låg-

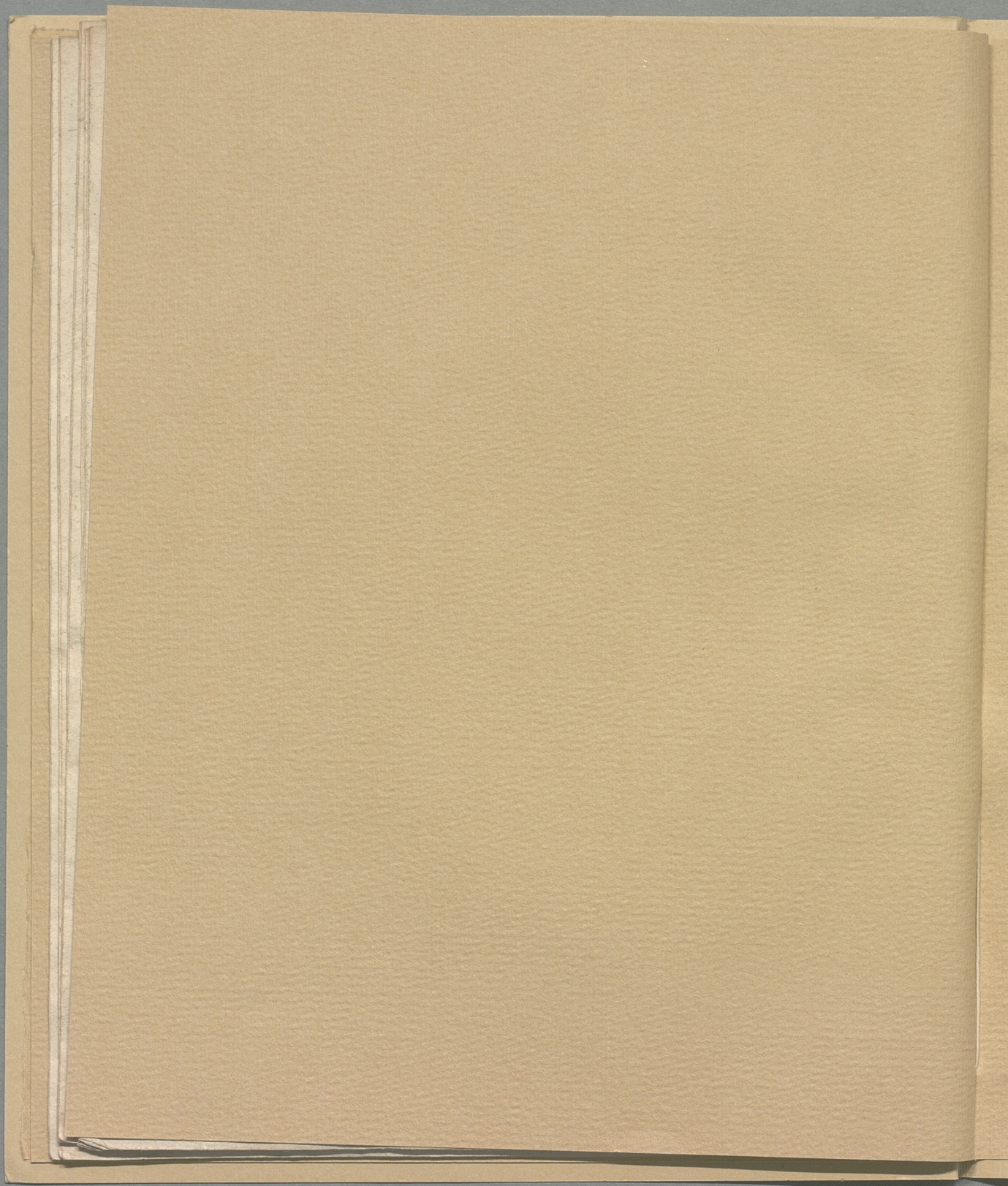
lägga handen wid werket, äro allena, och (jag må säga) omedelbar-
 ligen uplyste; så måste wi föreställa oss, at de ej kunna winna den
 kunskap, hwilken de behöfwa til sitt ändamål, annorlunda, än suc-
 cessive, uti samtal och skrifter. Man må icke eller inbilla sig, at
 det skulle, i denna affigt, wara tillräckeligt, at stitigt läsa Fransyska
 och Engelska böcker, ehuru nyttigt det eljest är: ty man kan derige-
 nom lära sig ganska wäl, at känna andra Riken, och ändå blifwa
 främmande uti sitt eget. Det förnämsta är, at känna sitt eget Fä-
 dernesland: ty denna kunskapen förutan måste all tillämpning, af
 främmande Rikens författningar på Sverige, blifwa, twärtemot
 affigten, snarare skadelig, än nyttig. En Ambetsman, hwilken är
 dageligen öfwerhopad med allmänna göromål, har merendels min-
 sta tillfället, at rätt förwärfwa sig denna kunskapen: han måste måst
 wara nögd, när han winner tillräckelig insigt, innom sin omkrets.
 Deremot kan en privat-person, hwilken sitter affides uti en wrå, of-
 ta hafwa det bästa rådrum, at läsa, tänka, sträcka sina speculatio-
 ner til hela wårt Allmänna, och således blifwa rätt kännare af Fä-
 derneslandet; samt at meddela åt andra den insigt, hwilken han sig
 sjelf förwärfwat, och upgifwa nyttiga planer til förbättring, genom
 Bokprästens tilhjelp. Ja, när jag fäster mina ögon på wårt allmän-
 na fördärf uti lagar, seder, hushållning, Ambetens förvaltning, m.
 m. deslikes på Partier, egennytta, Corruptioner, styrelsewerkets
 wannagt, frihetens twång; så må jag fråga, hwarifrån en Nation,
 som är sin egen Lagstiftare, och fölgakteligen allena kan bota dessa
 sjukdomar, skal få både kunskap och wilja, at förswara sin sjelfstän-
 dighet och frihet, emot alt öfwerwäld, och bättra alt det, som är fel-
 aktigt, annorlunda, än genom Tryckfriheten? Dock jag bemödar
 mig nästan förmycket at bewisa en sak, hwilken nu mera knapt wi-
 dare kan nekas: mitt upsåt derwid har allenast varit, at öfwertygga
 wårt Allmänna, huru ofölgaktigt det är från wårt Nationella In-
 teresse, at waka öfwer denna författningens heliga wärd; emedan
 deruti ligger nästan den enda hjälpen, til at frälsa oss ifrån under-
 gång. Jag wet, at här talas om misßbruk: men ho är wäl
 den, som icke sedt sådant både förut och efteråt? Och kan wäl den
 bästa författning frias derifrån? Om man wille wara owäldig; så
 borde man ju och äfwen så mycket se på den nytta, hwilken Tryck-
 fri-

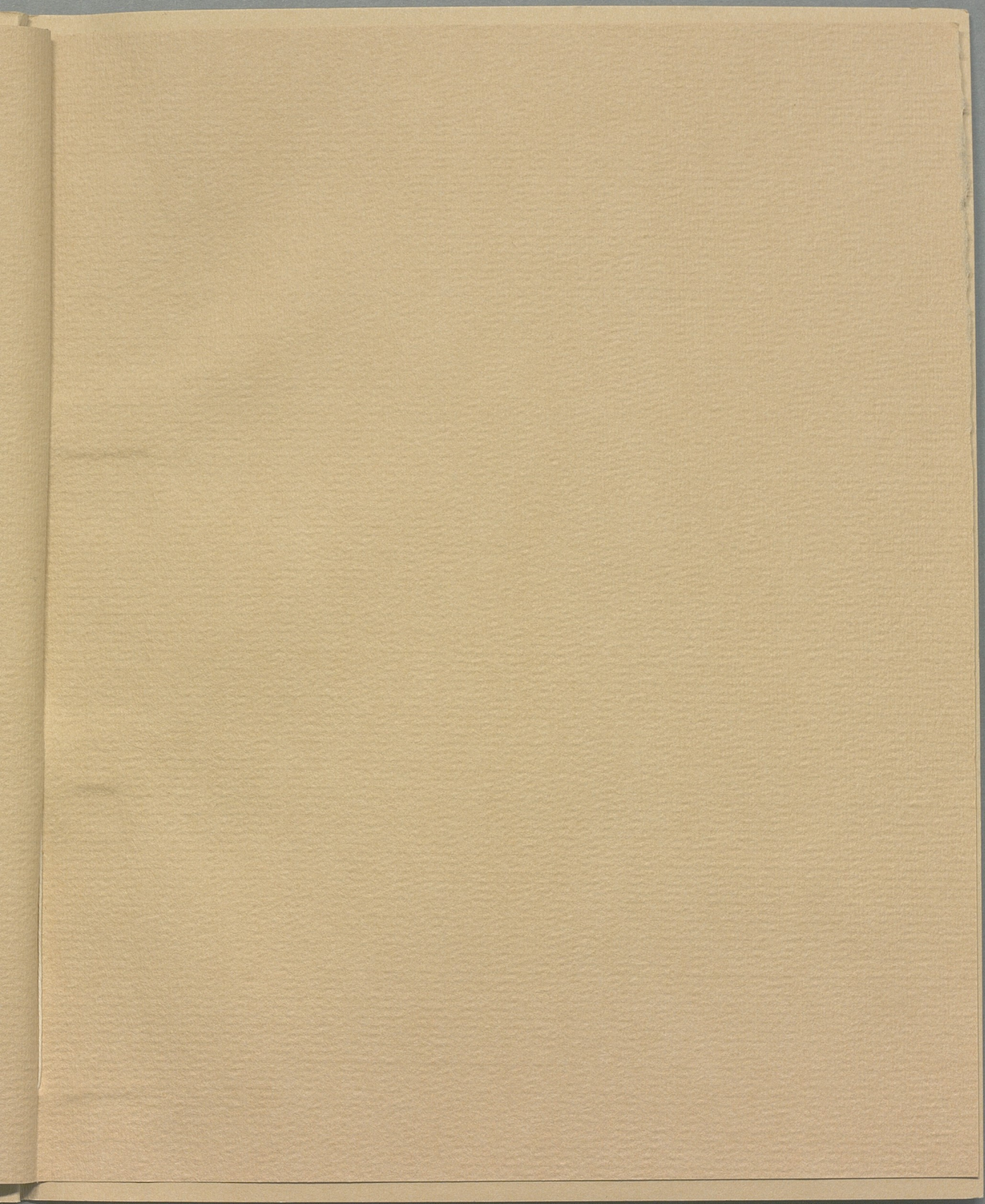
friheten redan åstadkommit, emot hwilken den skada, som misbruket säges hafwa gjort, är så godt, som ingen. Ty har någon skrifwit, som en däre, eller owän af Fäderneslandet, Stånd, eller enskilda personer; så har han ju ej något widare uträttat, än at han blifwit wederslagd, hwarigenom det Allmänna fådt större uplysning. Ja, torde man säga, beware of Gud, at en så nyttig anstalt skulle affkaffas! Men sedan wi sedt, hwaruti hon kan misbrukas; så bör sådant hjälpas genom en ny förklaring. Jag har redan ofwansföre sagt, huru wädeligit det är, at förklara Grundlagar: och detta gäller långt mera om denna, som är ny, och derföre behöfwer än mera rotas. Deputom hafwa ju Rikss. Högl. Ständer redan, i sjelfwa Tryckfrihets-förordningen, föreskrifwit, hwilka botemedel skola nyttjas emot misbruket; de der äro i alla tider tillräckeliga, allenast Parti-principier och affigter ej få lägga band på Lagsskipningen. Det torde ock endast wara wid detta tilfället, som Förordningen kan synas vara mörk: ty eljest wille jag gärna se den förklaringen, som skulle göra henne tydeligare; så at sjelfwa Lagen om Tryckfriheten behåller sin fulla kraft, til alla delar, utan den minsta afsprutning. Men tänker man på en werkelig ändring, under den hos oss, wid sådana tilfällen, wanliga titeln af Förklaring; så wil jag derwid allenast ärindra, at sådant strider emot klara bokstaften af 14. S. i sjelfwa Förordningen. Jag wägar dock lägga der til, at den, som lånar sina öron, och lemnar sitt samtycke til et så dant förslag, har ännu aldrig rätt känt, hwarken wårt Nationella Interesse, eller en gång sitt eget, såsom Medborgare uti en fri Stat.

Sluteligen önskar jag af hjertat, at den tiden nu må wara inne, då wi en gång söke, at gemensamt bygga wårt rätta Nationella Interesse, och ej hwar för sig föra fram materialier, til små husbyggnader åt sig sjelf: ty det är ju ändå omöjligt, at dessa kunna länge äga bestånd, om hela Riket, hwartil beklageligen nog liknelse är, skulle stadna för husröta. Det är, til at befordra det förra, och afböja det senare, som jag wägar gifwa fram dessa mina wälmentade tankar, til det Allmännas ompröfwande: Om de förmå upwäcka redig och beflymmersam omtänka, ömhet för Fäderneslandet, och nit för dess uprättelse utur sitt lägerwall; så har jag wunnit det ändamål, hwilket jag härmed påsyftat.

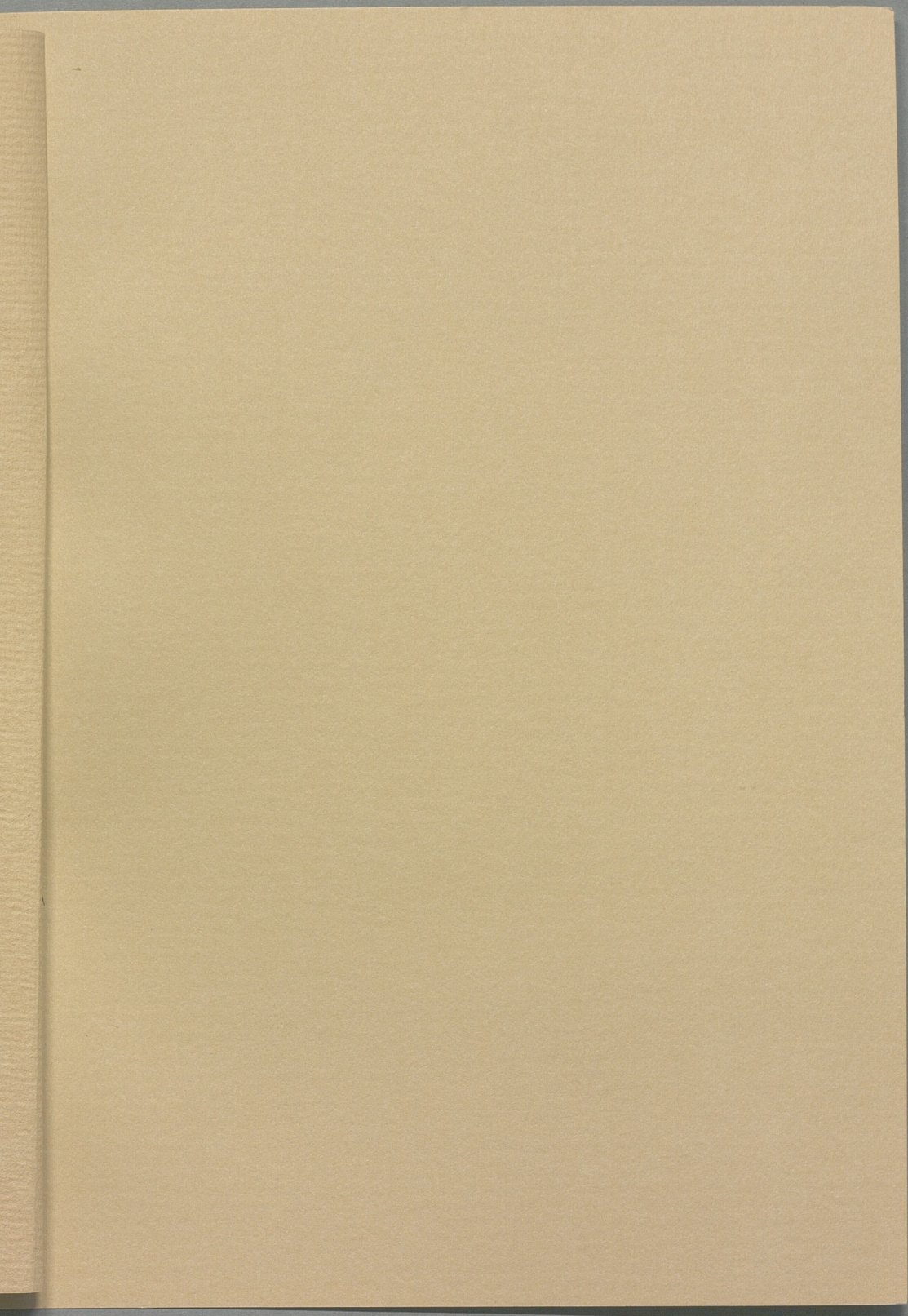
* * * * *

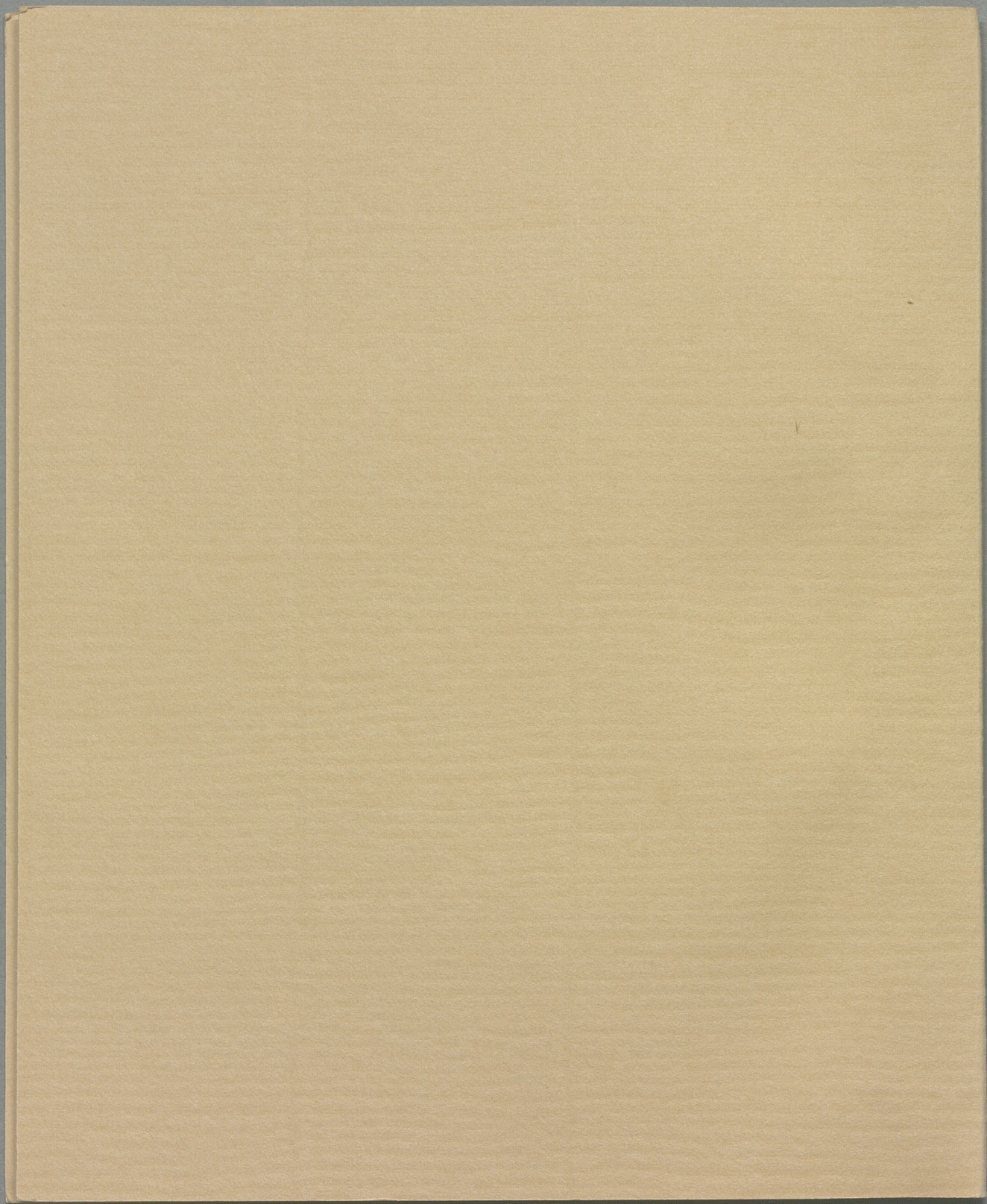

www.books2ebooks.eu